

A CSECSEMŐMENTŐ INKUBÁTOROK SZEREPE AZ ÖRÖKBEFOGADÁS FOLYAMATÁBAN

THE ROLE OF NEWBORN RESCUE INCUBATORS IN THE ADOPTION PROCESS

Varjas Eszter Kata*

Absztrakt

Tanulmányom lényege a csecsemőmentő inkubátorok szerepének a bemutatása és a vonatkozó jogszabályok ismertetése. Az újszülött csecsemő inkubátorba helyezése lehet az egyik első lépés az örökbefogadás felé, s mint az újszülött gyermekek jólétének biztosítása, egyik fontos részét képezi a magyar közigazgatás gyermekvédelmi rendszerének. Első ízben szeretném ismertetni a gyermeki jogokat a vonatkozó hazai, valamint nemzetközi jogszabályokkal összefüggésben, mely a gyermekek jogi helyzetét rendezi. Másodsorban tisztázni kell a csecsemőmentő inkubátor fogalmát, kitérve a vérszerinti szülő felelősségére és felelősségre vonására a Polgári Törvénykönyv és Büntető Törvénykönyv tükrében. A hangsúlyt a gyakorlatban történő megvalósulásra és esetleges problémákra fektetem a folyamaton keresztül, amíg a gyermek az örökbefogadó családjához kerül.

Kulcsszavak: gyermeki jogok, inkubátor, örökbefogadás, anonim, gyámhivatal, gyermekvédelmi szolgálat, Gyvt.

Abstract

The purpose of my study is to describe the role of newborn rescue incubators and the relevant legislation. Placing a newborn in an incubator can be one of the first steps towards adoption, and as a way of ensuring the well-being of newborn children, it is an important part of the Hungarian public administration's child protection system. For the first time, I would like to present the rights of the child in the context of the relevant national and international legislation that regulates the legal situation of children. Secondly, I will clarify the notion of a newborn rescue incubator, addressing the responsibility and liability of the birth parent in the light of the Civil Code and the Criminal Code. The focus will be on the practicalities and potential problems through the process until the child is placed with the adoptive family.

Keywords: children's rights, incubator, adoption, anonymous, Guardianship Office, Child Protection Service, Child Protection Act

---

* Varjas Eszter Kata negyedéves nappali tagozatos joghallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, e-mail: varjaseszter@gmail.com, Konzulens: Dr. Czékmann Zsolt, tanszékvezető egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék, e-mail: zsolt.czekmann@uni-miskolc.hu

1. Gyermeki jogok – történeti kitekintés

Mit takarnak a gyermeki jogok?

A XX. században már elismerték a tényt, hogy a gyermekek külön, önálló jogokkal rendelkeznek. Az első írott szabályozásként említhető a gyermeki jogokkal összefüggésben az 1924-ben megalkotott Genfi nyilatkozat, melyet a Gyermekek Chartájának is neveztek, s tartalmazta a gyermekek jólétét biztosító alapvető jogokat. 1948-ban az Egyesült Nemzetek Szövetsége (a továbbiakban: ENSZ) elfogadta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, mely az alapvető emberi jogok legfontosabb dokumentuma, valamint alappillére, és emellett már tartalmazott gyermekek jogaihoz kapcsolódó rendelkezéseket is. Az 1959-ben – szintén az ENSZ által – készített A Gyermekek Jogairól szóló nyilatkozat megerősítette a korábbi elveket és kiegészítette a korábbi rendelkezéseket, eszerint nem csak jogi, hanem bármely eszközzel biztosítani kell a gyermekek egészséges környezetben történő fejlődését. Az Európai Unió és Magyarország számára is nagy jelentőséggel bíró dokumentum a gyermekek jogaival összefüggésben az 1989-ben elfogadott New York-i egyezmény (Gyermekjogi egyezmény), melyet Magyarország is aláírt, 1991-ben ratifikált, majd az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdetett ki¹, s valamennyi, az előzőekben felsorolt dokumentumhoz csatlakozott. A gyermekjogi egyezmény minden aláíró és csatlakozó tagállamot köti a gyermekeket megillető jogok tekintetében, létrejöttének fő célja, hogy minden országban ugyanazon gyermekjogok legyenek jelen. 54 cikke a legszélesebben elfogadott és támogatott egyezmény a világon, mely figyelembe véve az emberi közösség valamennyi tagjának veleszületett méltóságát és egyenlő és elidegeníthetetlen jogait, valamint az alapvető emberi jogokba és az emberi személyiség méltóságába és értékébe vetett hitet, továbbá, hogy az említett valamennyi jogot és szabadságot mindenki minden megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül gyakorolhatja és kimondja, hogy a családnak a társadalom alapvető egységeként és valamennyi tagja fejlődésének és jólétének természetes környezeteként meg kell kapnia azt a védelmet és támogatást, amelyre szüksége van ahhoz, hogy a közösségben szerepét maradéktalanul betölthesse, annak érdekében, hogy a gyermek megfelelő, egészséges környezetben nőhessen fel.² Meghatározza a gyermek fogalmát és azt a kört, akire nézve az egyezményt alkalmazni kell. Elfogadott tehát, hogy gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.³ Az Egyezmény az ún. három „P” (angolul: provision, protection, participation) elvet követi, mely a gondoskodás-ellátás, védelem és részvételeknek feleltethetőek meg.⁴ A *gondozás, ellátás* keretében értelmezendő az, hogy gyerekek is hozzáférhetnek a legkülönbözőbb erőforrásokhoz, melyeket birtokolhatnak, és általuk tudást, szeretetet, önbecsülést sajátíthatnak el. Maga a gyermekek ellátása, testi és lelki védelme a kiemelt feladatok közé tartozik. A *védelem* nemcsak a szülők felelőssége, hanem a kiterjesztett értelemben vett családé és közösségé, intézményeké, szakembereké, akik a gyerekekkel napi szinten kapcsolatba kerülnek, ugyanis a gyerekek azt a példát és azokat az értékeket követik, amelyeket a családjuk körében és a közösség részeként tapasztalnak. Ennek köszönhetően

¹ Egyezmény a gyermekek jogairól. <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezmény-a-gyermekek-jogairól.pdf>. (letöltés ideje: 2023. 04. 28).

² Uo.

³ Uo.

⁴ Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához. <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Kézikönyv-a-gyermekjogi-egyezmény-alkalmazásához.pdf>. (letöltés ideje: 2023. 04. 28).

különösen meghatározóak azok a tapasztalatok és élmények, amelyek életük korai szakaszában érik őket. Ebben a tekintetben nagyobb felelősség terheli a családok és a közösség vállát. A *részvétel* azt jelenti, hogy a gyerekek megnyilvánulhatnak, egyénileg és csoportként is, szabadon elmondhatják a véleményüket és kifejezhetik az érzéseiket. A három „P” vonatkozik minden államra, azok állampolgáira, valamint intézményeire is.⁵ Fontos kiemelni, ahogy a Gyermekjogi egyezmény is leírja, hogy a gyermekek védelmének érdekében a tagállamok szerinti kulturális értékeket és hagyományokat is figyelembe kell venni, s nemzetközi szinten javítani a gyermekek helyzetét, különös tekintettel a fejlődő országokra.

Magyarországon a nemzetközi dokumentumokon kívül a gyermeki jogok rendszere több jogszabályban is tükröződik.

Az *Alaptörvény XV. cikk (5)* bekezdése alapján Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Csak a gyermekekre vonatkozó jogszabály tekintetében említendő a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban Gyvt.), mely a gyermeki jogok szűkebb köréről ad számunkra iránymutatást⁶. A Gyvt. tárgyalja a gyermeki jogokat és azok érvényesítésének módjait, a gyermekek védelmének rendszerét és az alapvető szabályokat. Célja a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítése meghatározott ellátásokon és intézkedéseken keresztül az állam, a helyi önkormányzatok és a gyermekek védelmét ellátó természetes és jogi személyek, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező más szervezetek által. Meghatározza a gyermekek védelmét biztosító alap- és szakellátások formáit és az arra való jogosultság feltételeit, azok finanszírozásának alapjait és intézményrendszerét, továbbá a gyermekvédelmi gondoskodás fő szabályait és a gyámügyi igazgatási szervezetét. Ezzel együtt részletezi a szülők jogait és kötelességeit, valamint meghatározza a gyermekek védelmének alapvető rendszerét, ahol fontos kiemelni az intézmények, a gyámhatóságok, a javítóintézetek, önkormányzatok és a hivatásos pártfogók szerepét feladataik ellátása során. Ezen törvény végrehajtásáról a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet rendelkezik.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban Ptk.) rendelkezései tekintetében kiemelendők a negyedik, azaz a családjogi könyv részletszabályai, melyek a gyermekek jogállásával kapcsolatosan számos, kulcsfontosságú alapelvet fektetik le. Ide tartozik a gyermekek érdekének védelme, a családban történő nevelkedéshez és a családi kapcsolatok fenntartásához való jog, a meghallgatáshoz és a véleménynyilvánításhoz való jog, a vérségi származás megismeréséhez való jog, a megfelelő életszínvonalhoz való jog, a tartáshoz való jog és a kapcsolattartáshoz való jog.⁷ A Ptk. örökbefogadásra, s ezáltal a csecsemő inkubátorba történő elhelyezésével kapcsolatos szabályait a későbbiekben tárgyalom, csakúgy, mint az inkubátorba helyezés kapcsán a vér szerinti szülők büntetőjogi felelősségét.

⁵ Uo.

⁶ Az 1989. november 20-án megszületett a Gyermek Jogairól szóló Egyezményt az Országgyűlés az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdette ki a gyermeki jogok érvényre juttatásának érdekében, összhangban a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvénnyel, valamint a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvénnyel.

⁷ FAZEKAS Ágota: A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári törvénykönyv Családjogi könyvében. *Pro futuro* 2016/2, 46 – 57.

2. Fogalmi meghatározás, a szülő felelőssége és felelősségre vonása

Mi értünk csecsemőmentő inkubátor alatt?

Csecsemőmentő, vagy másnéven újszülöttmentő inkubátor alatt az egészségügyi intézményeknél kihelyezett inkubátorokat értjük. Egy olyan újszülöttek mentésére szolgáló program része az inkubátoros rendszer, melynek működésében orvosok, védőnők, pszichológusok és szociális munkások is nagy szerepet játszanak, tehát a jogszabályban foglaltak garantálása egy többlépcsős, összetett folyamaton keresztül valósul meg.

Magyarországon először 1996-ban, Budapesten, a IX. kerületben, az akkor Schöpf-Merei Ágost Kórház és Anyavédelmi Központban helyeztek el újszülöttek biztonságos elhelyezésére szolgáló inkubátort.⁸ Jelenleg Magyarországon összesen 35 db, az újszülöttek anonim, örökbefogadáshoz való hozzájárulás szándékával történő elhelyezésre szolgáló inkubátor található. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében 2 kórházban elérhető, a B-A-Z-Megyei Központi Kórház és Egyetemi Oktató Kórház Főbejárata mellett, továbbá a Kazincbarcikai Kórháznál.⁹

Az újszülött inkubátorba helyezése mögött számos indok állhat. Általánosságban elmondható, hogy azon családok és- vagy anyák élnek ezen „lehetőséggel”, akik az életükben kialakult válsághelyzet okán, vagy más okból kifolyólag nem tudják gyermekük számára biztosítani a megfelelő körülményeket ahhoz, hogy a családban felnevelkedjenek. Az egészségügyi intézményekben kihelyezett inkubátor védelmet biztosít a gyermek számára¹⁰, a jövőjére nézve biztosabb alapokat biztosít, mint amit a családban történő nevelkedése garantálna. A csecsemőmentő inkubátorban történő elhelyezés kérdéskörét a Ptk. és a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) is szabályozza, ahogy az előzőekben már említésre került, azonban első ízben az egészségügyi intézmény által működtetett inkubátorban elhelyezett újszülöttek érdekében egyes törvények módosításáról 2005. évi XXI. törvény 1.§-a rendelkezett róla. A Ptk. 4:127. § (1) bekezdésének e) pontja, amely kimondja, hogy „nincs szükség az örökbefogadáshoz annak a szülőnek a hozzájárulására, aki gyermekét annak érdekében, hogy más nevelje fel - személyazonosságának feltárása nélkül - egészségügyi intézmény által arra kijelölt helyen hagyja és hat héten belül a gyermekért nem jelentkezik” Ezen rendelkezés értelmében tehát a gyermek úgy lesz örökbe adható és a gyámhivatal úgy indíthatja meg az örökbefogadási eljárást, hogy a gyermek vér szerinti szülőjének hozzájárulására nincsen szüksége, továbbá ezzel együtt anonim módon a szülő lemond a szülői felügyeleti jogáról. A jogintézmény célja a gyermekét inkubátorban elhelyező anya jogi helyzetének rendezése.¹¹

Tisztáznunk kell, hogy az örökbefogadást különböző típusait különböztetjük az örökbefogadó és az örökbefogadott tekintetében. Beszélhetünk rokoni, családtag által történő örökbefogadásról és idegen, tehát nem vér szerinti gyermek örökbefogadásáról, amelyen belül két típust különböztetünk meg. *Nyílt örökbefogadás* esetében a szülő személye ismert, s egy általa ismert örökbefogadó személy tekintetében járul hozzá az örökbefogadáshoz.¹² *Titkos*

⁸ RÉKASINÉ ADAMKÓ Adrienn: Az örökbefogadás a modern magyar családjogban 1861 -től napjainkig, Pécs, 2021, 244.

⁹ Újszülöttmentő inkubátorok címlistája. <https://www.nnk.gov.hu/index.php/egeszsegugyi-igazgatasi-foosztaly/csaladvedelmi-szolgaltatok/ujszulottmento-inkubatorok-cimlistaja> (letöltés ideje: 2023. 05. 15).

¹⁰ MARSCHALKÓ Linda: Az örökbefogadás és a gyermek legjobb érdeke, Iustum Aequum Salutare, IX. 2013/2, 274.

¹¹ KRALOVÁNSZKY Lilla: Az örökbefogadás, In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény kommentárja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2021, 865.

¹² Ptk. 4:125 §. (1) bek.

örökbefogadás tekintetében szintén két esetet kell említenünk, az első esetben a szülő hozzájárulására van szükség ahhoz, hogy a gyermeket örökbe adhassák egy olyan személynek, akit a vér szerinti szülő nem ismer, személyéről semmiféle adat nincs a tulajdonában.¹³ A második esetekben pedig, amit a törvény említ – amely alatt az inkubátorban történő elhelyezést is értjük – a gyermeket úgy hagyja el a szülő, hogy hozzájárulás nem szükséges az örökbefogadáshoz.

Az örökbefogadás intézménye biztosítja a gyermek nevelésben történő folytonosságának fennmaradását, a gyermek jólétéhez megfelelő körülményeket, kizárva a jogtalan haszonszerzést. Az eljárási szabályok betartásával a gyermek megfelelő családi környezetben nőhet fel a nem feltétlenül vér szerinti családjának körében. Az örökbefogadás menetét és a már említett eljárási garanciák felügyeletét az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat és a gyámhatóság biztosítja.

Fontos kiemelni azt, hogy a gyermek inkubátorban hagyása és a gyermek elhagyása jogilag más fogalomkörbe tartozik. Az inkubátorban hagyás a fentebb említett jogszabályi keretek közt megengedett és a szülőt nem vonják érte felelősségre. Azonban, ha a gyermeket egyszerűen sorsára hagyják, a Btk. 208.§ (1) bekezdése értelmében „A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő köteleességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” A kiskorú veszélyeztetése tényállásának megvalósulása körében a bűncselekmény elkövetési magatartása súlyos kötelezettségszegésben mutatkozik meg, lehet azonban kötelelességgel összeegyeztethetetlen tevékenység, vagy kötelelességsértő tevékenység is, ami speciálisan a kiskorú nevelésével, gondozásával és felügyeletével áll összefüggésben és a Btk. értelmében Magyarországon büntetendő.¹⁴ Családjogi szabályok alapján ezen feladatok a szülőt, szülővel azonos jogállású örökbefogadót és gyámot terheli. Csak a súlyos kötelezettségszegés ténye von maga után lesz büntetőjogi következményeket. Nem minősül súlyos kötelezettségszegésnek a szülő részéről a kiskorú olyasfajta bántalmazása, ami nem okoz testi sértést, vagy az iskolába járásának megakadályozása.¹⁵ A csecsemőmentő inkubátorok kapcsán a gyakorlatban jelentheti a gyermek otthagyasát bármely, az inkubátoron kívüli területen, helyszínen. Az elhagyás okai közt említhetőek anyagi és lelki problémák, pszichés zavarok, de az anya ismereteinek hiánya is a csecsemő alapvető jólétének biztosításával kapcsolatosan. A csecsemő ilyesfajta elhagyása nem jellemző¹⁶, kijelenthető, hogy az anyák nagy része tisztában van az egyéb lehetőségekkel, mint például az örökbeadás intézménye. Elkülönítendő a csecsemő elhagyásától a kiskorú gyermek veszélyeztetése, mely a szülői felügyeletre vonatkozó bírósági eljárás megindítását és azon belül a szülő felelősségre vonását vonja maga után, esetlegesen korlátozva a szülői felügyeletet, vagy annak megvonását.

A Btk. kiskorú veszélyeztetése tényállásával összefügg a Gyvt. 5. § n) pontja, melyben meghatározásra kerül a veszélyeztetettség, mint állapot definíciója, miszerint olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza veszélyeztetett állapotnak minősül. A definíció magában hordoz minden olyan

¹³ Ptk. 4:126 §. (1) bek.

¹⁴ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekeit sértő és család elleni bűncselekmények, a büntető törvénykönyv kommentárja, 765.

¹⁵ MÁRKI i.m. 766.

¹⁶ Előzetesen elkészített interjúban elhangzottak alapján.

körülményt, amelynek fennállása esetén megállapítható a gyermekvédelmi probléma. A veszélyeztetettség egy folyamat következtében kialakult állapot, melynek anyagi, erkölcsi, egészségügyi, illetve nevelési és nevelődési tényezőit különböztetjük meg egymástól.¹⁷ A gyermek veszélyeztetettségének megelőzésére, vagy a már kialakult veszélyeztetettségi helyzet kezelésére kidolgozott rendszert gyermekvédelmi jelzőrendszernek nevezünk. Tagjai a rendszer működésének szakmai módszereit alkalmazva járnak el. Hogy kit jogosít fel a törvény alaptevékenység keretében a jelzőrendszert alkalmazni, a Gyvt. 17. § (2) bekezdése részletezi.

3. Gyakorlati megvalósulás

Tanulmányom megírása során lehetőségem adódott interjút készíteni a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Gyámügyi Osztályának szakemberével, mely beszélgetés során számos, a gyakorlatra fókuszáló és a csecsemőmentő inkubátorra vonatkozó kérdéskört érintettünk, számára kérdéseket feltéve ebben a témában.

Először is szeretném kiemelni, hogy a jelen esetben irányadó törvény egy jól kidolgozott, logikusan felépített, belátásom szerint teljes mértékben a gyermekek érdekeit szolgáló törvény, azonban ahogy a fentiekben már említésre került egy többlépcsős, sokrétű, szakértelmet igénylő rendszer. A születendő gyermek fejlődését már méhmagzat korától felügyeli az orvos, ha az anya megfelelően él a terhesgondozás adta lehetőségekkel, továbbá a terhesség során gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látnak el alaptevékenység keretében az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, jelen esetben a védőnői szolgálat, háziorvos és gyermekorvos¹⁸, tehát a terhes nő egy folyamatos „felügyelet” alatt áll. Az óvodák és iskolák is ezen rendszer fontos részeit képezik, melyeket a rendőrség, bíróság, ügyészség segít, s felmerülő probléma esetén a jelzést a gyámhatóság számára küldi meg. A gyermekvédelmi rendszer sikeressége a részt vevő szervek kommunikációján múlik, ugyanis azon problémás eseteket, ahol a gyermek jóléte áll a középpontban csak megfelelő kommunikációs csatornák megnyitásával lehet garantálni, és nem szabad elsiklani egy információ mellett sem a sikeresség érdekében.

Miskolc rendelkezik az egyik legnagyobb járási területtel és azon belül járási gyámhivatallal, a kihelyezett elérhető inkubátorokban a többi vármegyéhez képest bár több, de összeségében nézve mégis kevés, csupán 2-3 gyermeket helyeznek el az inkubátorokban évente, az inkubátorban elhelyezett csecsemők (a továbbiakban „inkubátoros babák”) száma csekély. Kiemelendő, hogy a gyakorlatban a rendszer működése mégsem olyan egyszerű. A jogszabály alapján, nincs szükség az örökbefogadáshoz annak a szülőnek a hozzájárulására, aki gyermekét annak érdekében, hogy más nevelje fel – személyazonosságának feltárása nélkül – egészségügyi intézmény által arra kijelölt helyen hagyja és hat héten belül a gyermekért nem jelentkezik. Ennek alapján az anya számára biztosítani kell az anonimitást. A gyakorlatban ennek a leképezése úgy néz ki, hogy az anya inkognitóban, akár sötétben odamegy az inkubátorhoz és belehelyezi a csecsemőt. Azonban maga az inkubátor nehezen nyitható, külön tájékoztatás a használatára nem terjed ki, így az anya kénytelen ebben az esetben segítséget kérni kórházi dolgozótól, vagy bármely személytől, aki a segítségére lehet, ami az anonimitás megmaradásával ellentétesnek minősül. Az interjú során ismertetett megtörtént eset ezt az észlelt nehézséget igazolta. Továbbá tisztáznunk kell, azt a problémát, hogy az inkubátoros babák gyakorlatban történő nyilvántartása megváltoztathatja a népesség-arányokat az

¹⁷Gyermek- és ifjúságvédelem a köznevelésben, szakmai segédanyag. 2021., 11.

¹⁸ Gyvt. 17. §. (1) a) pont.

adminisztrációnak köszönhetően. Mit is értek ez alatt? Jogszabályban meghatározott eljárás alapján azt a babát, akit inkubátorban helyeznek el, az illetékes kórházi dolgozók felviszik az osztályra a többi csecsemő közé. Fontos kiemelni, hogy egy ún. „jelző csengő” megszólalásának következtében értesül a kórház, hogy gyermeket helyeztek el az inkubátorban. Ezt követően a kórház értesíti a gyámhatóságot, hogy a gyermeknek egy gyermekvédelmi gyámra van szüksége, aki az érdekeit képviseli a szülőanya hiányában. Az önkormányzatnál jogszabályváltozás következtében az anyakönyvi hivatal, tehát a jegyző lesz az a személy¹⁹, aki lefolytatja az ismeretlen szülők iránti eljárást, régebben ez a gyámhatóság feladata volt. Ilyenkor úgy kell tekinteni a szülőkre, hogy személyük ismeretlen, tehát a gyermeknek egy személyazonosságot kell létrehozni. A kórházi orvoscsoport a gyermek vizsgálata után megállapítja a gyermek állapotából kifolyólag a körülbelüli születési időpontot, ezt fogják *vélelmezett születési időnek* tekinteni és a gyermekvédelmi gyámmal karöltve meghatározásra kerül a gyermek neve és a *képzelt szülők* adatai²⁰ (családi és utónév, születési hely és idő, lakóhely). Az anyakönyvezést követően a gyermek bekerül a nyilvántartásba és a gyakorlatban innentől kezdve úgy fognak tekinteni rá, mint szülőkkel rendelkező gyermek, akit nem kívánnak nevelni, így a területi gyermekvédelmi szakszolgálat örökbefogadási csoportja megindíthatja az örökbefogadás iránti eljárást. Az előzőekben felsorolt eljárás követendő tehát egy inkubátoros baba esetében. Azonban van egy másik faktor, amivel számolni kell. A beszélgetés során fény derült arra, hogy az inkubátoros babák 99%-a valószínűsíthetően kórházban született. Ez megállapítható többek között az szakszerű módon elvágott köldökcsontból. A kórházban született gyermekek esetében a szülést követően az anyától elkérik az adatait, s a gyermek egy születési anyakönyvi kivonattal fog rendelkezni, mire az édesanyát elengedik a kórházból. Így a gyermek részévé válik az országos népegyenlívántartási rendszernek, tehát, ha ezt a gyermeket belehelyezik az inkubátorba két személyazonossággal fog rendelkezni ugyanaz a gyermek. Ennek az anomáliának a kiküszöbölésére szolgál egy másik útja a szülői felügyeleti jogról való lemondásnak, mégpedig az, hogy az anya a szakszerű orvosi segítség mellett megszüli a gyermeket és a kórházban hagyja. Így a gyermek rendelkezni fog születési anyakönyvi kivonattal, s a szülői felügyeleti jogról való lemondással egyidejűleg örökbe adható lesz és nem keletkezik az adminisztrációból probléma. Azonban a gyermekvédelmi szakszolgálat munkája a nevelőszülők keresésével kapcsolatban egy időigényesebb dolog, alkalmassági kérdéseknek utánanézve.

Vetnünk kell egy pillantást a lelki folyamatokra is, amelyet a beszélgetés során részletesen végigjártunk. Milyen indokok vezethetnek ahhoz, hogy egy csecsemőt az inkubátorba helyezzenek? Ahogy az előzőekben említésre került, az indokok között lehet említeni az anya életkörülményeit, az életkorát (fiatal korban történő szülés), azt, hogy az anya családja nem vállalja a gyermek felnevelését, továbbá nem rendelkezik megfelelő anyagi háttérrel a gyermek jólétének biztosításához, így az inkubátoros babák egy esélyt kaphatnak arra, hogy egy másféle színvonalú életet élhessenek. Kijelenthető, hogy az inkubátorba helyezett csecsemők esetében az anya lelkiállapota másféle módon közelítendő meg, mint azon az anyaké, akik lemondanak a szülői felügyeleti jogról és a kórházban hagyják a gyermeket, nemcsak azért, mert a jogszabály rendelkezése szerint mindkét esetben hat hét áll rendelkezésre ahhoz, hogy az édesanya meggondolja magát és mégis éljen a jogával²¹, hogy a gyermeket fel

¹⁹ Az interjúban elhangzottak és a 149/1997. (IX. 10.) a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló Korm. rendelet 62. § alapján.

²⁰ Az interjúban elhangzottak és a 149/1997. (IX. 10.) a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról Korm. rendelet 21. § b) pont alapján.

²¹ Ptk. 4:190. §

(1) Megszűnik a szülői felügyeleti jog, ha

kívánja nevelni, hanem mert lelkileg nagyobb vívódás, egy kezdődő kötődés kialakulása állhat a háttérben. Az már egy másik kérdéskör, hogy azon anyák, akik első ízben inkubátorba helyezik a gyermekeiket alkalmasak - e a gyermek felnevelésére, vagy a környezet, amiben élnek megfelelő az újszülött számára és a későbbiek folyamán a családból történő kiemelésükre kerül sor. A kérdést nem csak az anya, hanem a befogadó család oldaláról is meg kell közelíteni. Azzal, hogy a jogszabály ezen hat hetes időintervallumot rögzíti a befogadók is tisztában vannak és őket ugyanúgy köti. A kórházból a gyermek nevelőszülőkhöz kerül, onnan pedig minél hamarabb egy családba, azonban az irányadó szabály az, hogyha az anya jelentkezik, akkor a gyermeket az ő nevelésébe kell „visszaadni”, így a befogadó család számára is lelki megterhelést jelent, hogy a csecsemővel szétválnak útjaik. Miskolc járási területén nem volt arra példa az előző években, hogy akármelyik inkubátoros csecsemő esetében hat héten belül meggondolta volna magát az édesanya a szülői felügyeleti jogának gyakorlása kapcsán. A gyermekek védelme komplex feladat, amely kihat a gyermek későbbi életére. Az örökbefogadás egy gyermek számára lehetőséget nyújt arra, hogy szerető családi környezetben nevelkedjen fel. Minden örökbefogadás sarkalatos pontja azonban, hogy a gyermeknek tisztában kell lennie azzal, hogy örökbe fogadták. A szülőknek bármilyen komoly lelki megterhelést jelent is, meg kell találni az időt és módot arra, hogy a gyermeknek ezt, - ha apró információkkal és folyamatában is -, a tudtára adják. Az inkubátoros gyermek esetében annak a ténynek elmondása, hogy semmilyen információt a szülőről nem tudnak és a szülő után történő jogszabályi tudakozódás sem lehetséges ebben az esetben, a gyermek számára idővel, vagy felnőtté válva, komolya lelki problémát okozhat.

Kiemelendő, hogy az inkubátoros babák a közvélemény és a média górcsőve alá vannak véve. Amint elhelyeznek egy babát az inkubátorban, mivel nem sűrűn kerül rá sor, nagy figyelem övezi különösen azon személyek körében, akik örökbe szeretnének fogadni. A gyakorlatban megtörtént eset, hogy egy inkubátoros baba híre hallatán a gyámhivatalnál kapkodva jelentkeztek az örökbe fogadni szándékozó személyek a megfelelő tájékozódás hiányában. Az örökbefogadás egy folyamat, amelynek a lépései jogszabályban vannak lefektetve, azonban ezzel nem mindenki van tisztában. Véleményem szerint az örökbefogadásról és az örökbeadási módokról sokkal szélesebb körben kellene felvilágosítást tartani, akár köznevelési és felsőoktatás szinten is. Bár a szolgáltató és a védőnői hálózat feladata az adott körzetbe tartozó szülő anyák, terhes anyák és egyéb személyek oktatása és tájékoztatása, mégsem megfelelő az információáramlás egyes személyek tekintetében, így erre nagyobb hangsúlyt kellene fektetni és minden esetben nyomatékosítani azt, hogy az inkubátorba helyezéssel kívül a szülői felügyeleti jogról akként is le lehet mondani, hogy a gyermeket a kórházban hagyják. Így a csecsemő megkapja a megfelelő orvosi ellátást és a gyámhivatal eljárása is lerövidül, megkönnyítve a gyermek örökbe adását. A gyermekek védelme komplex feladat, amely kihat a gyerek későbbi életére. Az örökbe fogadás egy gyermek számára lehetőséget nyújt arra, hogy szerető családi környezetben nevelkedjen fel.

---

c) a szülőnek a gyermek örökbefogadásához adott hozzájárulásával, vagy ha a gyermek örökbefogadásához a szülő a gyermek hathetes korát megelőzően járult hozzá, a gyermek hathetes korának elérésekor, kivéve, ha a szülő a hozzájáruló nyilatkozatot visszavonta; vagy

d) ha a szülő a gyermeket annak érdekében, hogy más nevelje fel - személyazonosságának feltárása nélkül - egészségügyi intézmény arra kijelölt helyén hagyja, és a gyermekért hat héten belül nem jelentkezik.

Összegző gondolatok

Biztosítják – e a csecsemőmentő inkubátorok az újszülött csecsemők jólétét, ellátva a célt, amelyre létrehozták őket? Véleményem szerint igen. Ahogyan már korábban említésre került, a felsorolt irányadó jogszabályok és azok rendelkezései egy jól kidolgozott, logikusan felépített, belátásom szerint a gyermekek érdekeit szolgáló rendszer részét képezik, ahol azonban a résztvevő szervek kommunikációja a sikeresség kulcsa. Bár a gyakorlatban a megvalósítás adminisztrációs téren problémákba ütközhet, mégis a gyermekek érdekét szolgáló intézményről beszélhetünk az inkubátoros rendszer kapcsán, mely biztosítja az egyik legalapvetőbb emberi jogot, a csecsemők élethez való jogát. A továbbiakban is fenntartom azon álláspontomat, miszerint az örökbefogadási módokkal, az örökbefogadás rendszerével és folyamatával, az örökbefogadásra való alkalmassággal összefüggően további edukációs folyamatokra lenne szükség a társadalom fiatalabb generációja körében, ugyanis tudatosítanunk kell mindenkiben a tényt, hogy a megfontolt döntés meghozatalához akár a gyámhivatal is segítséget tud nyújtani.